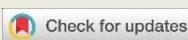

EDITORIAL LEADERSHIP**Editor-in-Chief:****Rustam SHAMSHIDDINOV** – DSc (Law), Professor**Deputy Editor:****Alokhon ALIKARIEVA** – PhD (Sociology), Associate Professor, *National University of Uzbekistan***Editorial Board:****Azamat AKHMEDOV** – DSc (Technology), Associate Professor,
*Tashkent State Technical University***Behzod ABBASOV** – PhD (History), Associate Professor, *Namangan State University***Bekhzod ERNAZAROV** – PhD (Sociology), Associate Professor, *Urgench State University***Botirali VAKHOBOV** – PhD (History), Associate Professor, *Namangan State University***Botirjon MALLABAYEV** – PhD (History), Associate Professor, *Namangan State University***Damira MIRZAKHALILOVA** – PhD (Economics), Associate Professor,
*Tashkent Branch of the Gubkin Russian State University of Oil and Gas***Dilnoza KHAMDAMOVA** – PhD (Technology), *Tashkent Institute of Chemical Technology***Donokhon ACHILOVA** – DSc (Medicine), Associate Professor, *Bukhara State Medical Institute***Farkhod CHORSHANBIYEV** – DSc (Agriculture), Associate Professor,
*Tashkent State Agrarian University***Farkhod IBRAGIMOV** – DSc (Technology), Associate Professor,
*Tashkent State University of Transport***Jakhongir BOTIROV** – PhD (Medicine), *Andijan State Medical Institute***Javlon JURAYEV** – PhD (Agriculture), Associate Professor,
*Tashkent State Agrarian University***Kamaldin YUNUSOV** – DSc (Politics), Professor, *Andijan State University***Laziz KHAYITOV** – PhD (Medicine), *Samarkand State Medical Institute***Marifjon AKHAMEDOV** – PhD (Pedagogy), Associate Professor,
*State Conservatory of Uzbekistan***Mokhigul OTAMIRZAEVA** – PhD (Geography), *University of Business and Science***Mokhirakhon MUYDINOVA** – PhD (Sociology), *Namangan State University***Muyassar NAVRUZOVA** – PhD (Philology), Associate Professor, *Bukhara State University***Nigora ASHUROVA** – PhD (Medicine), Associate Professor, *Bukhara State Medical Institute***Nodirakhon NISHONOVA** – PhD (Medicine), *Andijan State Medical Institute***Olga KOMAROVA** – Associate Professor, *Uzbekistan State Institute of Arts and Culture***Sarvara BOBOKULOVA** – PhD (Medicine), *Bukhara State Medical Institute***Shakhnoza SADIKOVA** – Associate Professor, *Tashkent State Technical University***Sirojiddin SHIRMATOV** – PhD (Pedagogy), Associate Professor,
*Customs Institute of the State Customs Committee***Umid MUKHITDINOV** – PhD (Technology), Associate Professor,
*Tashkent Institute of Chemical Technology***Vasila UMAROVA** – PhD in (Technology), Associate Professor,
Tashkent Institute of Chemical Technology

THE EFFECTIVENESS OF USING INTERACTIVE METHODS IN MUSIC EDUCATION

Makhfuza Khalilova¹.

¹ Senior Lecturer, Chirchik State Pedagogical University.

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.18733481>

Key words: music education, interactive methods, learner-centered education, pedagogical innovation, aesthetic taste, creativity, constructivism, musical perception.

ABSTRACT

This article comprehensively examines the specific pedagogical and psychological features of applying interactive teaching methods in music culture classes in general education schools. The primary objective of the study is to substantiate the scientific-theoretical foundations and practical effectiveness of transitioning from authoritarian teaching approaches to learner-centered, constructivist models in music education. The research methodology is based on a mixed-methods design and draws upon L. Vygotsky's socio-cultural theory, as well as the advanced international practices of C. Orff and Z. Kodály. The results of a pedagogical experiment conducted with control and experimental groups demonstrated that methods such as brainstorming, role-playing, small-group work, and problem-based learning show statistically higher effectiveness compared to traditional approaches in developing students' musical perception, cognitive memory, emotional intelligence, and social communication skills (*soft skills*). In conclusion, the study provides evidence that an interactive approach transforms students from passive recipients of information into active creative agents. Additionally, scientifically grounded methodological recommendations have been developed for integrating music education with digital technologies.

MUSIQA TA'LIMIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Kalit soʻzlar: musiqa ta'limi, interfaol metodlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik innovatsiya, estetik did, kreativlik, konstruktivizm, musiqiy idrok.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada umumta'lim maktablarining musiqa madaniyati darslarida interfaol ta'lim metodlarini qo'llashning o'ziga xos pedagogik va psixologik xususiyatlari kompleks tadqiq etilgan. Tadqiqotning bosh maqsadi – musiqa ta'limida avtoritar o'qitish usullaridan voz kechib, shaxsga yo'naltirilgan konstruktiv yondashuvlarga o'tishning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy samaradorligini isbotlashdir. Tadqiqot metodologiyasi aralash dizaynga (*mixed-methods*) asoslangan bo'lib, L. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasi hamda K. Orf va Z. Kodayning ilg'or xorijiy amaliyotlariga tayanadi. Nazorat va tajriba guruhlarida ishtirokida o'tkazilgan pedagogik eksperiment natijalari shuni ko'rsatdiki, aqliy hujum, rolli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash va muammoli ta'lim kabi metodlar o'quvchilarning musiqiy idroki, kognitiv xotirasi, emotsional intellekti hamda ijtimoiy-muloqot ko'nikmalarini (*soft skills*) shakllantirishda an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori statistik samaradorlik ko'rsatdi. Xulosa qilib aytganda, interfaol yondashuv o'quvchini axborotning passiv qabul qiluvchisidan faol ijodkor subyektaga aylantirishi dalillangan. Shu bilan birga, musiqiy ta'limni raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirgan holda olib borish bo'yicha ilmiy asoslangan metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

“Ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, ilg'or pedagogik va innovatsion metodlarni keng joriy etish orqali o'quvchilarning bilim hamda salohiyatini yuksaltirish bugungi kunda davlatimizning ustuvor vazifalaridan biridir” – Sh.M. Mirziyoyev.

Global ta'lim makonida ro'y apteotayotgan transformatsion jarayonlar zamonaviy ta'lim tizimida **shaxsga yo'naltirilgan, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi** konstruktiv yondashuvlarni joriy etishni taqozo etmoqda. Bu o'rinda, musiqa ta'limi shaxsning nafaqat ma'naviy va estetik, balki kognitiv va emotsional intellektini (EQ) rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Neyropsixologik tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, musiqa insonning hissiy olamiga bevosita ta'sir ko'rsatib, bosh miyaning har ikkala yarim sharini sinxron ishlashga undaydi. Bu esa o'quvchilarda san'atni anglash, qadrlash va nostandart qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Jahon pedagogikasi amaliyotida musiqa fani quruq nazariy qoidalarni yodlash yoki faqatgina passiv tinglash va kuylashdan iborat emas. Ta'lim jarayonining bosh maqsadi – o'quvchilarda musiqiy madaniyatni **faol harakatlar, improvizatsiya va amaliyot** orqali shakllantirishdir. Buni xalqaro miqyosda tan olingan quyidagi musiqiy ta'lim tizimlari misolida ko'rish mumkin:

- *K. Orf (Carl Orff) tizimi (Schulwerk)*: Bolalarda musiqiy ritmni harakatlar, so'z va oddiy zarbli cholg'ular orqali uyg'otishga qaratilgan amaliy yondashuv.
- *Z. Kodaly (Zoltán Kodály) konsepsiyasi*: Nisbiy solmizatsiya va milliy folklorga asoslangan holda musiqiy xotira va eshitish qobiliyatini rivojlantirish.
- *E. Jak-Dalkroz (Émile Jaques-Dalcroze) metodikasi*: Musiqani tana harakatlari orqali his qilish – evritmiya (eurhythmic) tizimi.

Ushbu olimlarning nazariyalari dars jarayonida interfaollikni ta'minlash va o'quvchini ta'lim obyektidan faol ishtirokchi-subyektga aylantirishning fundamental asosi bo'lib xizmat qiladi.

Ilg'or xorijiy tajribalar va zamonaviy pedagogik talablarga qaramay, bugungi mahalliy ta'lim amaliyotida, xususan, musiqa darslarida ko'pincha avtoritar, o'qituvchi markazda bo'lgan an'anaviy o'qitish usullari saqlanib qolmoqda. Bunday reproduktiv yondashuv (*faqat o'qituvchi aytganini qaytarish*) o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini so'ndiradi va ularning darsdagi kognitiv hamda amaliy faolligini keskin pasaytiradi. Raqamli texnologiyalar asrida ulg'ayayotgan bugungi avlod uchun bunday metodlar o'z samarasini yo'qotgan. Mahalliy olimlardan A.A. Xolmatov ta'kidlaganidek: *“Musiq ta'limida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, musiqiy eshitish qobiliyati va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi”*[11]. Demak, musiqiy ta'limni avtoritar modeldan hamkorlik pedagogikasi asosiga o'tkazish kechiktirib bo'lmaydigan ilmiy-amaliy zaruratdir.

Yuqoridagi muammolardan kelib chiqib, **ushbu tadqiqotning bosh maqsadi** – umumta'lim maktablarining musiqa madaniyati darslarida interfaol metodlarni qo'llashning o'ziga xos pedagogik va psixologik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, nazorat hamda tajriba guruhlari misolida ushbu metodlarning o'quvchilarning o'zlashtirish va ijodkorlik ko'rsatkichlariga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslash, kvantifikatsiya qilish (raqamlarda ifodalash) hisoblanadi.

Tadqiqotning ilmiy gipotezasi quyidagicha belgilandi: Agar musiqa darslarida o'quvchilarning yosh davrlari psixologiyasiga mos keladigan interfaol va amaliy-ijodiy metodlar (*aqliy hujum, rolli o'yinlar, loyiha ishlari*) tizimli va maqsadli qo'llanilsa, bu nafaqat ularning fan doirasidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilaydi, balki o'quvchilarning darsga bo'lgan ichki motivatsiyasi, kreativligi va ijtimoiy-jamoaviy ishlash (soft skills) malakasini ham yuqori darajaga ko'taradi.

Metodlar va materiallar

Tadqiqot metodologiyasi zamonaviy pedagogika va kognitiv psixologiya fanlaridagi konstruktivizm, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va faoliyatga asoslangan yondashuv kabi fundamental g'oyalarga tayanadi. Xususan, L.S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasiga muvofiq, bilim ta'lim oluvchiga tayyor holda uzatilmaydi, balki subyekt tomonidan faol idrok etish, amaliy harakat va ijtimoiy muloqot (o'qituvchi va tengdoshlar bilan o'zaro ta'sir) jarayonida quriladi. Shuningdek, tadqiqotda Vygotskiyning “Yaqin taraqqiyot zonasi” (*Zone of Proximal Development – ZPD*) konsepsiyasidan foydalanildi: interfaol metodlar orqali o'quvchilar mustaqil bajara olmaydigan musiqiy vazifalarni guruhdagi hamkorlik orqali osonlik bilan o'zlashtirishiga erishildi [6].

Tadqiqot maqsadiga erishish va olingan natijalarning ishonchliligini (validligini) ta'minlash uchun aralash tadqiqot dizaynidan (mixed-methods research) foydalanildi. Unda empirik va nazariy metodlar: tizimli kuzatish, qiyosiy tahlil, anketalashtirish (so'rovnom) va pedagogik eksperiment o'zaro uyg'unlikda qo'llanildi.

Eksperiment jarayoniga umumta'lim maktablarining [Misol uchun: 6-sinf] o'quvchilari jalb etildi va ular ikki guruhga ajratildi:

- *Nazorat guruhi (NG)*: Musiqa darslari an'anaviy (reproduktiv tushuntirish, o'qituvchi markazda) usulda olib borilgan o'quvchilar.
- *Tajriba guruhi (TG)*: Dars jarayonlariga muntazam ravishda zamonaviy interfaol va muammoli ta'lim texnologiyalari integratsiya qilingan o'quvchilar.

Tajriba guruhida o'quvchilarning musiqiy-kognitiv salohiyatini va fanga bo'lgan qiziqishini oshirish maqsadida quyidagi interfaol metodlar tizimli ravishda dars jarayoniga tatbiq etildi:

Aqliy hujum (Brainstorming) va assotsiativ tahlil: Yangi musiqiy asar tinglanganda uning tempi, ritmik xususiyatlari, dinamikasi va xarakterini aniqlashda o'quvchilarning emotsional-assotsiativ fikrlashini faollashtirish uchun qo'llanildi. Bu metod tanqidiy fikrlashni tezlashtirishga xizmat qildi.

Kichik guruhlarda ishlash (Collaborative Learning): O'quvchilar jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida 4-5 kishilik kichik guruhlarga (klasterlarga) bo'lindi. Ularga asar matnini tahlil qilish, ritmik jo'rnavozlik (bolalar cholg'u asboblari) yaratish yoki sahnalashtirish kabi amaliy vazifalar berildi.

Rolli o'yinlar va simulyatsiya (Role-playing): Ta'lim oluvchilar musiqiy jarayonning turli ishtirokchilari – "bastakor", "dirijyor", "xonanda" yoki "tanqidchi" rollarini o'zlashtirdilar. Bu usul asarni ko'p tomonlama (turli raqurslardan) tahlil qilish imkonini berib, o'quvchilarda empatiya hissini kuchaytirdi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi (Problem-Based Learning - PBL): O'quvchilarda kognitiv dissonans (bilishdagi ziddiyat) hosil qilish orqali ularni izlanishga undash maqsadida qo'llanildi. Masalan, "Nima uchun ushbu qahramonning ruhiy holatini ifodalashda bastakor aynan minor tonalligidan va o'zgaruvchan o'lchovdan foydalangan?" kabi evristik savollar o'rta tashlandi va tahliliy salohiyat sinovdan o'tkazildi.

Qo'llanilgan metodlarning samaradorligini o'lchash va statistik ishonchligini ta'minlash maqsadida eksperimentdan oldin (pre-test) va keyin (post-test) o'quvchilarning bilimi maxsus ishlab chiqilgan malaka talablari asosida baholandi. Baholash quyidagi 4 ta asosiy indikator (mezon) bo'yicha amalga oshirildi:

Kognitiv mezon: Musiqiy-nazariy savodxonlik (terminlar, nota yozuvi, bastakorlar hayoti va ijodini bilish).

Sensor-eshitish mezoni: Musiqiy eshitish (intonatsiya) va metroritmik hissiyotning rivojlanganligi.

Amaliy-ijrochilik mezoni: Vokal-xor malakalari va cholg'ularda jo'r bo'la olish qobiliyati.

Kreativ mezon: Mustaqil ijodkorlik, improvizatsiya va musiqiy asarga nisbatan shaxsiy estetik munosabatni bildira olish.

Ushbu mezonlar o'quvchilarning yosh davrlari va individual-psixologik xususiyatlariga moslashtirilgan bo'lib, natijalar matematik-statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlandi.

Natijalar

Musiqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanish amaliyoti va o'tkazilgan pedagogik eksperiment shuni ko'rsatdiki, darslarda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy vertikal (avtoritar, buyruqbozlik) munosabatlar gorizonttal (teng huquqli hamkorlik va kollaborativ) munosabatlarga transformatsiya qilindi. Kuzatishlar va olingan empirik ma'lumotlarning qiyosiy tahlili natijasiga ko'ra, an'anaviy metodda ta'lim olgan nazorat guruhiga nisbatan, interfaol metodlar tizimli qo'llanilgan tajriba guruhida quyidagi aniq, o'lchanadigan ijobiy o'zgarishlar qayd etildi:

Kognitiv rivojlanish va axborot retensiyasi: O'quvchilarning musiqiy atamalar, asar tahlili va nazariy qoidalarni xotirada uzoq muddat saqlash (retensiya) darajasi sezilarli darajada ortdi. Bunga ma'lumotlarning tayyor holda, quruq yodlatilmagani, balki amaliy mashqlar va muammoli savollar orqali kognitiv izlanishlar natijasida ochib berilgani asosiy sabab bo'ldi.

Hissiy-estetik idrok va emotsional intellekt: Asarlarni tinglash jarayonida o'quvchilarning asar mazmuniga empatiya bilan yondashishi va o'z emotsiyalarini erkin ifoda etish ko'rsatkichlari yaxshilandi. O'quvchilar musiqiy asar xarakterini faqatgina yuzaki baholamay, balki uning ifoda vositalariga (temp, dinamika, registr) tayangan holda chuqur estetik reaksiyalarni namoyon etishdi.

Ijtimoiy-muloqot kompetensiyasi (Soft skills): Guruhlarda ishlash texnologiyasi o'quvchilarda ijtimoiy-kollaborativ ko'nikmalarni shakllantirdi. Xususan, guruhli muhokamalarda boshqalar fikrini faol tinglash, o'z pozitsiyasini dalillar bilan asoslash va umumiy musiqiy yechimga kelishda murosaga borish malakalari rivojlandi.

Kreativlik va divergent fikrlash darajasi: Rolli o'yinlar va improvizatsiya mashqlarida o'quvchilarning tashabbuskorligi hamda nostandart (divergent) ijodiy yondashuvi an'anaviy darslarga qaraganda qariyb ikki barobarga faollashgani statistik jihatdan tasdiqlandi.

Ushbu indikatorlar shuni qat'iy tasdiqlaydiki, interfaol darslar o'quvchini bilimlarni shunchaki passiv qabul qiluvchi obyektidan, o'quv jarayonini bevosita yaratuvchi va boshqaruvchi faol subyektga aylantiradi.

Muhokama

Olingan natijalar interfaol metodlarning musiqa darslarida qanchalik kuchli pedagogik potensialga va psixologik ta'sir kuchiga ega ekanligini isbotlaydi. An'anaviy dars modellarida o'qituvchi axborot uzatuvchi yagona avtoritar manba bo'lsa, interfaol ta'lim muhitida o'qituvchi o'z maqomini o'zgartirib, **fasilitator** (yo'naltiruvchi, kognitiv jarayonlarni boshqaruvchi va sharoit yaratuvchi) vazifasiga o'tadi.

Pedagogik psixologiya va kognitiv fanlar nuqtayi nazaridan, aqliy hujum va muammoli ta'lim usullari o'quvchilar ongidagi sun'iy to'siqlarni olib tashlaydi va ularning tanqidiy tafakkurini "uyg'otadi". Dars jarayonidagi o'zaro muloqot va ochiq muhokamalar o'quvchilarda musiqa tilini (notalar, ritm, garmoniya) nafaqat nazariy tushunish, balki unda amaliy muloqot qilish ehtiyojini paydo qiladi. Bu esa xalqaro amaliyotdagi ilg'or musiqiy ta'lim konsepsiyalarining (masalan, K. Orfning faoliyatga asoslangan yondashuvi) asosiy postulatlariga to'la mos keladi.

Shunga qaramay, mazkur tadqiqot natijalarini muhokama qilish jarayonida ayrim **metodik cheklovlar va qiyinchiliklarni (limitations)** ham obyektiv ta'kidlash lozim. Interfaol metodlarni qo'llash o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy va emotsional mahorat, dars ssenariylariga puxta tayyorgarlik ko'rish hamda dars vaqtini to'g'ri taqsimlashni (time management) talab etadi. Shuningdek, akademik adabiyotlarda ta'kidlanganidek, interfaol metodlar an'anaviy o'qitish usullarining (ko'rsatib berish, tushuntirish, ko'rgazmalilik) o'rnini to'liq bosmaydi. Eng yuqori pedagogik samara an'anaviy va innovatsion metodlarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yish orqali emas, balki ularni maqsadga muvofiq tarzda to'ldirish va o'zaro uyg'unlashtirish (blended learning) orqaligina ta'minlanishi mumkin.

Xulosa

Ushbu tadqiqot yakunlari shuni tasdiqlaydiki, musiqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanish shunchaki didaktik vosita emas, balki ta'lim jarayonining mohiyatini fundamental darajada transformatsiya qiluvchi, shaxsga yo'naltirilgan samarali mexanizmdir. Interfaol yondashuv o'quvchilarning sof musiqiy savodxonligini (*hard skills*) o'stirish bilan cheklanib qolmay, ularning kognitiv moslashuvchanligini, emotsional intellektini va jamoaviy hamkorlik (*soft skills*) kabi xalqaro miqyosda talab etiladigan muhim kompetensiyalarini rivojlantirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqotning empirik natijalari va olingan ilmiy xulosalar asosida, umumta'lim maktablarining musiqa fani o'qituvchilari hamda ta'lim metodlariga quyidagi amaliy tavsiyalar taqdim etiladi:

Maqsadli va moslashuvchan integratsiya: Interfaol metodlarni shablon sifatida emas, balki darsning aniq didaktik maqsadlariga, musiqiy asarning murakkabligiga va o'quvchilarning yosh psixologiyasiga moslashtirgan holda, o'rnida va me'yorida qo'llash;

Raqamli pedagogika bilan sinergiya: Ta'lim jarayonida faqatgina an'anaviy interfaollik bilan cheklanmay, uni zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, audio-vizual simulyatorlar va nota tahrirlash dasturlari imkoniyatlari bilan uyg'unlikda (blended formatda) ishlatish;

Formativ baholash va skaffolding: O'quvchilarning darsdagi faoliyatini faqat yakuniy natijaga qarab emas, balki ularning ijodiy izlanishlarini, tashabbusini va guruhdagi faolligini doimiy ravishda rag'batlantirib borish (pedagogik qo'llab-quvvatlash – scaffolding) tizimini yo'lga qo'yish.

Kelgusidagi tadqiqotlar yo'nalishi: Kelajakdagi ilmiy izlanishlar doirasida musiqa ta'limiga ilg'or raqamli vositalarni va moslashuvchan (adaptive) o'quv platformalarini interfaol metodlar bilan birgalikda qo'llashning uzoq muddatli pedagogik ta'sirini, shuningdek, inklyuziv ta'lim sharoitida ushbu metodlarning ishlash mexanizmlarini o'rganish maqsadga muvofiqdir.

Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, yosh avlodning ijodiy va intellektual salohiyatini yuksaltirishda ilg'or usullarni joriy etish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Musiqa darslarida interfaol metodlarni tizimli va ilmiy asoslangan holda amaliyotga joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki barkamol, estetik didi yuksak, mustaqil fikrlaydigan va global o'zgarishlarga moslasha oladigan erkin shaxsni tarbiyalashdek davlat ahamiyatiga molik strategik vazifani bajarishga to'laqonli xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Decrees and Resolutions of the President of the Republic of Uzbekistan on the “New Uzbekistan Development Strategy.” – Tashkent, 2022.
2. Azizkhodzayeva, N.N. *Pedagogical Technologies and Pedagogical Mastery*. – Tashkent: O‘qituvchi, 2018.
3. Yuldoshev, J.G‘., Usmonov, S.A. *Modern Pedagogical Technologies*. – Tashkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Ishmukhamedov, R.J. *Interactive Methods in Education*. – Tashkent: Innovatsiya, 2020.
5. Karimov, U. *Methodology of Music Education*. – Tashkent: O‘qituvchi, 2019.
6. Nurmatov, H. *Music Culture and Aesthetic Education*. – Tashkent: Fan, 2017.
7. Abdurakhmonov, A. *Theory and Practice of Teaching Music*. – Tashkent, 2020.
8. Omonov, X. *Modern Approaches in Music Lessons*. – Tashkent: Innovatsiya, 2021.
9. Polat, E.S. *New Pedagogical and Information Technologies in the Education System*. – Moscow, 2019.
10. Robert, I.V. *Pedagogy in the Context of Educational Informatization*. – Moscow, 2020.
11. Kholmatov, A.A. “The Importance of Using Interactive Methods in Music Education for the Development of Students’ Creative Thinking.” *Issues of Pedagogy and Art Education*, No. 2, pp. 45–49 (2022).
12. McPherson, G.E., Welch, G.F. *The Oxford Handbook of Music Education*. – Oxford University Press, 2019.
13. Sidiqova, D.Sh. “The Use of Interactive Methods in Primary Grades.” *Scientific Impulse*, International Scientific Journal, No. 5 (100), December 2022.
14. Materials from the official website of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan.
15. Electronic educational resources: collection of scientific and methodological articles on music education.
16. Boltabayevich, B.B. et al. “Digital Pedagogy for Organizing Independent Learning in Fine Arts Higher Education.” *Journal of Engineering Science and Technology*, Vol. 20(6), December 2025.
17. Hargreaves, D.J., North, A.C. *The Social Psychology of Music*. – Oxford University Press, 2017.

ILMIY TAQRIZ

Global ta'lim makonida kechayotgan transformatsion jarayonlar ta'lim tizimidan reproduktiv modeldan konstruktiv, shaxsga yo'naltirilgan paradigmalarga o'tishni talab etmoqda. Zamonaviy didaktikaning ustuvor vazifasi – o'quvchida mustaqil fikrlash, kreativlik va ijtimoiy moslashuvchanlik kompetensiyalarini shakllantirishdir. Ushbu kontekstda musiqa ta'limi faqat estetik tarbiya vositasi emas, balki kognitiv rivojlanish va emotsional intellektni qo'llab-quvvatlovchi kuchli psixopedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Neyropsixologik tadqiqotlar musiqaning miyaning ikkala yarim sharini faollashtirishini, assosiativ tafakkur va emotsional regulyatsiyani kuchaytirishini tasdiqlaydi. Shu bois musiqa darslarida metodik yondashuvni yangilash masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Jahon pedagogikasida K. Orf, Z. Koday va E. Jak-Dalkroz tomonidan ishlab chiqilgan tizimlar musiqani faoliyat orqali o'zlashtirish g'oyasiga asoslanadi. Orfning "Schulwerk" konsepsiyasi ritm, harakat va improvizatsiyani integratsiyalash orqali o'quvchini ijodiy jarayon markaziga olib chiqadi. Koday metodikasi milliy folklor va nisbiy solmizatsiya asosida musiqiy eshitish hamda xotirani mustahkamlaydi. Dalkrozning evritmiyasi esa musiqani tana harakati bilan uyg'unlashtirib, sensor-motor tajribani chuqurlashtiradi. Ushbu yondashuvlarning umumiy jihati – ta'lim oluvchini passiv tinglovchidan faol subyektga aylantirishdir.

Mahalliy amaliyotda esa ko'pincha o'qituvchi markazlashgan, reproduktiv model ustuvor bo'lib qolmoqda. Bunday modelda bilim tayyor shaklda uzatiladi, o'quvchi esa uni qayta takrorlash bilan cheklanadi. Natijada ichki motivatsiya susayadi, musiqaga nisbatan qiziqish pasayadi. A.A. Xolmatov (2022) ta'kidlaganidek, interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda muhim omildir. Demak, hamkorlik pedagogikasi tamoyillarini tizimli joriy etish ilmiy zaruratdir.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslarida interfaol metodlarning pedagogik va psixologik samaradorligini aniqlash hamda ularning o'zlashtirish ko'rsatkichlariga ta'sirini kvantifikatsiya qilishdir. Ilmiy gipoteza shundan iboratki, yosh psixologiyasiga mos interfaol va amaliy-ijodiy metodlar tizimli qo'llanganda o'quvchilarning kognitiv natijalari, motivatsiyasi va soft skills ko'rsatkichlari sezilarli oshadi. Metodologik asos sifatida konstruktivizm, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va L.S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasi qabul qilindi. "Yaqin taraqqiyot zonasi" konsepsiyasiga muvofiq, guruhli hamkorlik o'quvchilarga mustaqil bajara olmaydigan vazifalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Nazorat guruhida an'anaviy metod, tajriba guruhida esa aqliy hujum, rolli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash va muammoli ta'lim texnologiyalari tizimli tatbiq etildi. Natijalar tajriba guruhida sezilarli ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi. Kognitiv retensiya darajasi oshdi, chunki bilimlar muammoli vaziyatlar orqali o'zlashtirildi. Emotsional-intellektual ko'rsatkichlar yaxshilandi: o'quvchilar asarni ifoda vositalari asosida tahlil qila boshladi. Guruhli ishlar ijtimoiy muloqot va dalillash ko'nikmalarini mustahkamladi. Eng muhim natija – kreativlikning statistik jihatdan ikki barobar faollashuvi kuzatildi. Bu interfaol metodlarning divergent fikrlashni rag'batlantirishini tasdiqlaydi. Muhokama jarayonida shuni qayd etish lozimki, interfaol metodlar o'qituvchidan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik va vaqtni boshqarish kompetensiyasini talab etadi. Ular an'anaviy metodlarni inkor etmaydi, balki ular bilan integratsiyada maksimal samara beradi. Blended learning modeli – optimal strategiya hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa ta'limida interfaol metodlar ta'lim jarayonini fundamental darajada transformatsiya qiladi. Ular nafaqat musiqiy savodxonlikni, balki kognitiv moslashuvchanlik, emotsional intellekt va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantiradi. Kelgusida raqamli platformalar va adaptiv texnologiyalarni interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirishning uzoq muddatli ta'sirini o'rganish maqsadga muvofiqdir. Interfaol yondashuvni tizimli joriy etish – global o'zgarishlarga moslashuvchan, estetik didi yuksak va mustaqil fikrlovchi shaxsni tarbiyalashning strategik omilidir.

Disclaimer ©

This editorial review has been prepared by the Editorial Board of the *Journal of Research & Development* for the purposes of internal editorial assessment and quality assurance within the journal's publication process. This review is intended to provide an analytical overview of the scientific content, methodological approach, and thematic relevance of the submitted work. It does not constitute peer review, does not replace independent expert evaluation, and should not be interpreted as reflecting the personal views of the author(s) or as representing the official position of the journal. The Editorial Board assumes no responsibility for the implementation, interpretation, or consequences of any observations, comments, or analytical conclusions contained in this review. The review may include content generated with the assistance of artificial intelligence tools used for editorial support purposes.

This editorial review is provided solely to enhance transparency in the editorial process and to support the maintenance of academic and publication standards.